

4. Кризис и реформы в банковской системе Японии. // *Мировая экономика и международные отношения.* — 2004. — № 4. — С. 57—65.

5. *Тигінко С.* Система гарантування вкладів в Україні: сучасний стан та перспективні напрями розвитку. // *Вісник НБУ.* — 2004. — № 8. — С. 4—5.

Я. І. Чайковський

Тернопільська академія народного господарства

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

За останні роки у розвитку кредитної діяльності банківських установ України простежуються кількісні та якісні тенденції, котрі відображають позитивні і негативні сторони кредитного процесу.

До тенденцій, що відображають кількісні зміни розвитку системи банківського кредитування, на нашу думку, можна віднести наступні.

1. З кожним роком обсяги наданих кредитів зростають. У період з 1997 р. по 2003 р. кредитні вкладення збільшились в 9,3 разів (з 7295 млн грн на 01.01.1998 р. до 67835 млн грн на 01.01.2004 р.).

2. На 01.01.2004 р. питома вага кредитів в загальній сумі активів банків становила 62,4 %.

3. У кредитно-розрахункових відносинах банків з позичальниками за останні роки намітилась стійка тенденція до випередження темпів збільшення обсягів кредитування над темпами зростання валового внутрішнього продукту.

4. У 2000—2003 рр. відношення кредитів до валового внутрішнього продукту становило 11,5—25,8 %, що вище, ніж у 1998—1999 рр.

5. Позитивним явищем у сфері кредитування суб'єктів господарювання є наявність стійкої тенденції до зростання довготермінового кредитування. Так, у структурі кредитних вкладень питома вага довготермінових кредитів у 2003 р. становила 45 %.

6. Протягом останніх років поліпшилась якість кредитного портфеля банків. Так, частка проблемних банківських кредитів (прострочених та сумнівних) у загальному обсязі кредитного портфеля знизилася з 11,3 %, за станом на 01.01.2001 р., до 3,61 % — на 01.11.2003 р.

7. В Україні більшу частину кредитів (86,8 %) банківські установи надають суб'єктам господарювання. Однак, позитивним є те, що банки продовжують нарощувати обсяги кредитування фізичних осіб. Так, за станом на 01.01.2002 р. частка кредитів, наданих фізичним особам, становила 5,0 %, а на 01.01.2004р. — 13,2 %.

8. Розподіл кредитів банківських установ України за галузями економіки свідчить про ситуацію, що нині кредитуються в основному промисловість і торгівля (63,7 %).

До тенденцій, що виражають якісну сторону розвитку системи кредитування, на нашу думку, можна віднести наступні.

1. Суттєвою проблемою, котра безпосередньо впливає на стан системи банківського кредитування, є недосконалість законодавчого забезпечення.

2. Найпоширеніші у вітчизняній практиці — цільові кредити. Питома вага овердрафту в кредитному портфелі банків поки що незначна (2,5 % на 01.02.2004 р.).

3. При встановленні проценту за кредит банківські установи не враховують цілий ряд чинників.

Отже, потрібна державна програма удосконалення системи банківського кредитування позичальників, котра охоплює нормативно-правові (організаційні) та економічні напрямки функціонування кредиту в економіці.

У нормативно-правовому сенсі доцільно забезпечити наступне.

1. Покращити регулятивну базу, в тому числі закони, котрі захищають права кредиторів. Зокрема прийняти Закон України «Про банківське кредитування» з врахуванням об'єктивних законів функціонування кредиту, принципів та умов організації кредитування, де визначити як відповідальність банку, так і позичальника, а також держави та ін.

2. Сформувати інфраструктуру кредитних операцій (у тому числі інформаційного, методичного, кадрового забезпечення та ін.). Так, НБУ розробити: нове Положення «Про кредитування»; методику оцінки кредитного ризику та управління ним; положення «Про роботу з проблемними кредитами»; рекомендації з аналізу кредитного портфеля та ін.

3. Перелік методичної документації, що її рекомендує НБУ, не вичерпує, на наш погляд, всього набору методичних розробок, котрий повинен мати кожен банк для ефективної організації кредитування. Цей перелік доцільно доповнити наступними методичними вказівками: положення про кредитні комітети банку та кредитні комісії філій; порядок встановлення і перегляду лімітів; кредитні послуги банківської установи; положення про порядок

прийняття рішень щодо надання кредитів; регламент здійснення кредитного моніторингу; регламент роботи з заставою при проведенні кредитних операцій; порядок укладення договорів на страхування майна, наданого в заставу; методи управління проблемними кредитами тощо.

В економічному сенсі було б важливо здійснити такі заходи:

1. Знизити ціну кредиту та розширити його доступ для ширшого кола клієнтів.

2. Стимулювати надання банками довготермінових позик на інвестиційну діяльність.

3. Банківським установам у сучасних економічних умовах основний акцент при виборі рішення про надання кредиту позичальникам — юридичним особам необхідно робити на якість менеджменту, аналіз фінансових звітів і рахунків і, лише в останню чергу, на забезпечення.

4. Здійснити адаптацію міжнародного досвіду кредитування до української банківської практики, звернувши особливу увагу на розвиток кредитних ліній, овердрафтів, контокоренту, консорціумних кредитів.

К. А. Чернявський

Київський національний економічний університет

ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Економічне зростання в Україні значною мірою сьогодні залежить від стабільного функціонування та розвитку банківської системи.

Аналізуючи ситуацію на кредитному ринку України, можна констатувати той факт, що значний його сегмент (відповідно до класифікації кредитного ринку з боку позичальників — підприємства реального сектору економіки) є незабезпечений кредитними ресурсами, в першу чергу із-за низької рентабельності підприємств базових галузей економіки, яка в кілька разів нижча за процентні ставки за кредит комерційних банків. Для порівняння, якщо у 2002 р. рентабельність підприємств промисловості склала 3,4 %, то кредити цій галузі комерційними банками надавалися в середньорічному вираженні не нижче 16,6 %; у 2003 р. рентабельність сільськогосподарських підприємств склала 1,6 %, а кредити цій галузі